

De Sokopsalm binnen de religieuze gemeenschappen met mensen van Afrikaanse afkomst

*Een ethnomusicologische en socio-linguïstische analyse van het
Afrikaans-Surinaamse sacrale overgangsrитуeel*

Liesbeth Peroti

Detail

1e publicatie: Lisibeti Music Performing Arts i.s.m Naks (2016)

2e publicatie: Caribbean Sheet Music Publishing (2025)

Vakgebied: Ethnomusicologie, Socio-Linguïstiek & Cultuuranthropologie

Auteur: Liesbeth Peroti

Trefwoorden: Sokopsalm, Banya Prey, Kabra Prey, Winti, Syncretisme, Sranantongo, Pentatoniek, Afro-Surinaams Immaterieel Erfgoed

Samenvatting

De sokopsalm (ook bekend als het *sokko-lied*) vormt een cruciaal, doch historisch onderbelicht onderdeel van het immaterieel cultureel erfgoed van de Afro-Surinaamse gemeenschap. Zich manifesterend binnen de *banya prey* (het dramatisch-rituele Banya-theater) en de *kabra* of *jorka prey* (voorouderverering), vertegenwoordigt de sokopsalm een diepgaand religieus-muzikaal syncretisme. Hierin versmelten West-Afrikaanse kosmologische principes, islamitische invloeden en christelijke elementen (voornamelijk afkomstig uit de tradities van de Evangelische Broedergemeente/Hernhutters en de Rooms-Katholieke missie).

Deze studie biedt een integratieve analyse van:

- De etymologische en geografische herkomst van het begrip *sokko*.
- De muzikaal-analytische parameters (pentatoniek, vrij rubato, call-and-response en instrumentarium).
- De morfo-fonologische transformaties van de Sranan-liedteksten (epenthese, elisie, euphonische suffixen en Afrikaanse relict-talen).
- De psycho-sociale en spirituele functie van het genre als overgangs- en troostritueel.
- Een geannoteerde tekstuitgave van 23 traditionele sokopsalmen inclusief hun esoterisch-filosofische duiding.

1. Inleiding: Zang op de Grens van Twee Werelden

Wanneer in het Surinaamse kustgebied de nacht valt over een *kabra prey* — de ceremoniële bijeenkomst ter ere van de overleden voorouders (*kabra* of *jorka*) — ondergaat de akoestische ruimte van de rituele plek een fundamentele transformatie. De strakke, polyritmische percussie van de *apinti*, *poku-dron* of *kwa-kwa bangi* maakt plaats voor een intieme, gedragen zangstijl. Een enkele stem, de *trokiman* (voorzanger), zet a cappella een golvende melodie in. Vrij van een star metrum, bewegend binnen een elastisch rubato, volgt de respons van het koor, de *pikiman* (beantwoordende zangers).

Transcendentale brug der zielen

Het overgangsmoment tussen de materiële wereld (*a-sese*) en het rijk der overledenen (*dedekondre* of *Samandow*) vraagt op cruciale momenten niet om felle drumslagen, maar om de onbegeleide menselijke stem. Zoals Stephen (1986) en Wooding (1979) betogen, vervullen deze gezangen een fundamentele transitiefase. Historisch stelden zij tot slaaf gemaakten en hun nakomelingen in staat de hen opgelegde christelijke dogma's te harmoniseren met de eigen onderdrukte Afrikaanse kosmologie (Winti).

De sokopsalm is geen passieve overname van Europese protestantse of katholieke hymnes, maar een actieve herinterpretatie (her-codering) waarin de christelijke liturgie wordt getransformeerd tot een voertuig voor communicatie met de *gran-afo* (de verre voorouders).

2. Historisch-demografische oorsprong & etymologie

De genese van de Afro-Surinaamse bevolking en haar artistieke expressievormen moet worden gelezen tegen de achtergrond van de trans-Atlantische mensenhandel vanaf de late 17e en de 18e eeuw. Naast de veelgedocumenteerde etnische groepen — zoals de Mandingo (Senegambia), Ewe en Fon (Dahomey), Akan/Twi/Fanti (Goudkust) en diverse Bantu-populaties uit het Congo-Angola-gebied — bewaren orale genealogieën en rituele talen herinneringen aan minder gearchiveerde stammen, waaronder de Adja, Neme (Weme), Oku, Mbata en Dagomba (Wooding, 1979: 32).

Oorsprong en Ontwikkeling van 'Sokko'

De etymologie van het begrip *sokko* (of *soko*) kent drie significante en interagerende sporen:

Geografisch-Etnisch Spoor	Islamitisch-Handelsspoor	Socio-Linguïstische Receptie
Sosso / Susu-stam	Handelsstad Nsoko / Nshogho	Fante-exoniem 'Dunco'

Geografisch-Etnisch Spoor	Islamitisch-Handelsspoor	Socio-Linguïstische Receptie
(Sierra Leone / Guinea)	<i>"a habi da soko bribi"</i>	<i>"yu don Sokko"</i>
(Hostmann, 1850)	(Wüllschlägel, 1856)	(Beltrán, 1946; Tauxier, 1932)

1. Geografisch-Etnisch Spoor: Hostmann (1850) en Wooding (1979: 42) leggen een verband met de Sosso- of Susu-stam uit Sierra Leone en het aangrenzende Guinese kustgebied, een volk dat in vroeg-koloniale cartografie en etnografie geregeld werd aangeduid als *Sokko*.
2. Islamitisch-Handelsspoor: Een tweede herkomstspoor leidt naar het noorden van de Goudkust/Ivoorkust. De stad Nsoko (ook genoteerd als Nshogho of Soko), gesticht door Mandeen en Hausa-moslimhandelaren binnen het historische Banda-koninkrijk (ten zuiden van de Zwarte Volta), gold als een belangrijk centrum voor de goud- en kolanotenhandel. De verwevenheid van het begrip *sokko* met islamitische invloeden wordt bevestigd door historische lexicografie. In het Duits-Sranan woordenboek van de Hernhutter-missionaris H.R. Wüllschlägel (1856) wordt onder het lemma *Muhamedaner* de expliciete zin vermeld: *"a habi da soko bribi"* ("hij aanhangt het sokko-geloof / hij is moslim"). Ook John Gabriel Stedman (1796) maakt al vroeg melding van instrumentale uitingen zoals de *(an)sokko bania*.
3. Socio-Linguïstische Receptie & Machtsverhoudingen: Tauxier (1932) en Aguirre Beltrán (1946) documenteren dat kustvolkeren aan de Goudkust (met name de Fante) het exoniem *Dunco* (oorspronkelijk 'onwetende' of 'gevangen individu uit het noordelijke binnenland') gebruikten voor groepen uit de Nsoko-regio. In het Sranantongo heeft zich dit historisch gekristalliseerd in de pejoratieve uitdrukking *"yu don Sokko"* (stommeling/domkop). Dit taalkundige relict getuigt van de complexe inter-etnische hiërarchieën die via de slavenforten werden getransporteerd naar de Surinaamse plantages.

3. Syncretische matrix: De dubbele geloofsstructuur

Syncretisme binnen de Afro-Surinaamse religieuze context definieert zich als het dynamisch samengroeien, herinterpreteren en herschikken van elementen uit uiteenlopende religieuze systemen (Stephen, 1986: 14). Zoals de Surinaamse taalkundige en cultuurfilosoof Christian Eersel (2015) betoogt, bestaat "zuiver geloof" niet in een vacuüm; religie ontstaat en evolueert continu binnen een gemeenschap door middel van culturele uitwisseling en adaptatie.

De sokopsalm vormt een schoolvoorbeeld van deze syncretische matrix, waarin externe christelijke kaders als een beschermende en verheffende schil fungeren over de dieperliggende Afrikaanse en esoterische inhoud:

Externe / Christelijke Vorm	Innerlijke / Afro-Cosmologische Betekenis
Monotheïstische God / "Gado"	Geharmoniseerd met <i>Anana Kedyaman Ponpon</i> (de alomvattende Schepper-Bron).
Psalm- en Gezangteksten	Fungeren tijdens de <i>dede oso</i> (uitvaartwaak) als invocaties om de spirituele doorgang van de ziel te geleiden.
Wijwater & Bijbel	Wijwater dient voor <i>kaseri</i> (rituele reiniging); het geopende Bijbelboek of kruisbeeld fungeert als <i>tapu</i> (spiritueel beschermingsschild).
Heiligen / Engelen	Adaptatie van de Katholieke heiligenverering (Maria, Santu) ter aanroeping van specifieke Winti of beschermgeesten.
Typologie van Geesten	Strikte scheiding tussen <i>Kabra</i> (gedoopte voorouders die christelijke liturgie herkencore) en <i>Profen</i> (ongedoopte, 'Afrikaanse' voorouders).

Diachrone Dynamiek

De introductie van jongere sokopsalmen (zoals *Maria Boto* of gezangen waarin Maria-devotie doorklinkt) weerspiegelt de intensivering van de Rooms-Katholieke missie in Suriname vanaf de tweede helft van de 19e eeuw. Dit staat tegenover de oudere 18e-eeuwse invloed van de Evangelische Broedergemeente (Hernhutters, actief sinds 1735).

4. Muzikaal-analytische en linguïstische kenmerken

4.1 Toonladder, Melodie en Ritme

Muzikaal-structureel breekt de sokopsalm resoluut met de westerse klassieke hymnodie (zoals de vierstemmige koraalzettingen van de EBG):

- Penta- en Hexatoniek: De melodische contour van de sokopsalm is vrijwel altijd gebaseerd op een anhemitonische pentatonische ladder (vijftoonsladder zonder halve toonafstanden). Dit is kenmerkend voor zowel West-Afrikaanse vocalen als de melismatische recitatievormen uit de islamitische traditie.
- Vrij Rubato & Metrische Vrijheid: In tegenstelling tot de strakke, polyritmische *dron-poku* (trommelmuziek) kent de sokopsalm geen vast metrum. De *trokiman* improviseert in de lengte van de zinnen, terwijl de respons van de *pikiman* organisch op- en neerademt (rubato).
- Call-and-Response (Antifonie): De zangstructuur volgt de Afrikaanse antifonale traditie. De *trokiman* geeft de tekstuele en emotionele richting aan, waarna het koor invalt. Zoals A.M. Jones (1959) opmerkt voor West-Afrikaanse zangvormen, overlappen de slotnoten van de voorzanger en de inzet van het koor geregeld (*overlapping call-and-response*).
- A Cappella & Minimalistisch Idiofoon Instrumentarium: Grote membranofonen (*apinti*, *kawina-drons*) ontbreken bij de sokopsalm. De zang is primair a cappella, incidenteel ondersteund door subtiele, metalen of houten idiofonen:
 - Gengen / Bel: Een kleine metalen bel voor spirituele attentie.
 - Saka / Sik'sak': Rammelaar gevuld met zaden voor een ruisend, continu klanktapijt.
 - Chapu: Een gietijzeren schoffelblad, bespeeld met een spijker of metaalstaafje.
 - Ttu: Een gedraaide tritonshoorn of grote zeeschelp voor signaalanroepen.

4.2 Morfo-Fonologische Transformaties van het Sranan

Tijdens de sacrale uitvoering van de sokopsalm ondergaat het gesproken Sranantongo specifieke linguïstische transformaties om het zangmateriaal te verheffen tot esoterische *Winti-tongo* (Eersel, 2013):

- Epenthese (Vocaalinvoeging): Consonantclusters worden opengebroken door de invoeging van klinkers om een strak Consonant-Vocaal (CV) patroon te herstellen, conform de fonotactiek van West-Afrikaanse talen.
- Euphonische Suffixen & Vocaalrekking: Zangregels worden esthetisch en emotioneel verlengd door achtervoegsels zoals *-ana*, *-ne*, of afgesloten met klagende uitroepen (*eh*, *oh*).
- Assimilatie en Geminaatvorming: Woorden versmelten in de snelle of gedragen recitatie.
- Sacrale Taallagen (Afrikaanse Relicten): Naast Sranantongo bevatten de psalmen relictwoorden en formules uit het Luango (Kikongo/Bantu) en het Kromanti (Twi/Fanti), evenals elementen uit geheimtalen zoals Opinti, Kumanti, Luangokese, Wawi en Chamba.

5. Het rituele kader: De Banya prey & kabra rites

Binnen het continuüm van de Afro-Surinaamse performatieve en religieuze cultuur neemt de Banya Prey een centrale plaats in. Zoals de Surinaamse verteller en volkscultuurkenner Alex de Drie (1902–1989) memorabel formuleerde, is deze traditie overgeleverd door de *gran-afo* (de verre voorouders):

"A kulturu fu wi granafo, no wi afo bika wi afo na daya a gebore, ma wi gran afo [...] A kulturu prati a seybi pisi [...] a fosi wan na banya, a tweede wan na Susa, a derde wan na laku, a vierde wan na kanga, a vijfde na fayaston, a zesde na anansitori, a zevende wan na soko psalm."

— Alex de Drie (Martinus-Guda, 2005: 17)

De Zeven Geledingen van de Banya-Cultuur

1. Banya — Spreek-opera
2. Susa — Mannelijk dansduel
3. Laku — Satirisch theater
4. Kanga — Kinderspel-ritmiek
5. Fayaston — Beproevingssritualen
6. Anansi-tori — Verteltraditie
7. Sokopsalm — Sacraal slot & troost

In dit zevenledige Banya-kader fungeren de sokopsalmen als de afsluitende, sacrale pijler. Waar de gewone Winti-geesten hun oorsprong vinden in *wintikondre* (het rijk van de natuurkrachten), spreken en luisteren de Kabra vanuit *dedekondre* (Samandow).

Tijdens de *kabra-mora* (het offermaal voor de voorouders) is de sokopsalm de ultieme spirituele brug: alle menselijk leed, historische trauma's van de plantagetijd en actuele familie zaken worden via deze verheven zang aan de voorouders voorgelegd (Zaalman, 2006: 57).

6. Performatieve matrix & uitvoeringspraktijk

Performatieve Parameter	Manifestatie binnen de Sokopsalm
Begeleiding	Primair a cappella. Ondersteund door idiofonen: <i>gengen</i> (bel), <i>saka</i> (rammelaar), <i>chapu</i> (metaalblad) of <i>ttu</i> (schelp). Strikte afwezigheid van apinti of kawina-drons.
Zangstructuur	<i>Trokiman</i> (voorzanger) & <i>Pikiman</i> (koor). Vrij rubato. De voorzanger zet afwisselend nieuwe tekstregels in, waarop het koor formulematig antwoordt.
Kleding & Decorum	Statige rouw- of eerbiedskleding tijdens rituele contexten; primair gedomineerd door wit, donkerblauw en paars (kabra-kleuren).

Performatieve Parameter	Manifestatie binnen de Sokopsalm
Ruimtelijke Ordening	De <i>trokiman</i> en de naaste familie/initiaten bewegen zich in een binnenste ceremoniële cirkel rond de <i>pangi</i> of de <i>doti-straƒ</i> (het offerpunt); toehoorders bevinden zich in de buitenste kring.
Historische Meesters & Vertolkers	Alex de Drie, Blaaspijp, Ma Deli, Joosje Montroos, Pa Monti (Eduard Struiken), Willem Nooitmeer, Ursie Nijman, Emma Mais, Friede Kom, Anne Goedhart, Wilgo Baarn, Noet (James Struiken), Humbert Oosterwolde.

7. Sokopsalmen – 23 liederen, inzicht en filosofie

Hieronder volgt de geannoteerde tekstuitgave van 23 overgeleverde sokopsalmen, gebaseerd op veldwerk, orale traditie en de codificatie binnen het Surinaams immaterieel erfgoed. De teksten zijn voorzien van literaire transcripties en hun diepere, esoterisch-filosofische duiding (*Inzicht & Filosofie*).

1. ALA PINA NA DYARI SMA

Ala pina na dyari sma

Ala pina na dyari sma

Kopido den na yana

Kopido den na yana

Inzicht & filosofie: *Iedereen draagt een eigen verantwoordelijkheid voor de keuzes in het leven. Met de geërfde kennis van hen die ons zijn voorgegaan (de voorouders), bezitten wij de middelen om het eigen lot te dragen en voort te zetten.*

2. AFORON DYE MAYNO

Aforon dye mayno

Aforon dye mayno

Aforon dyema, Aforon dyema

Mi kisim tama

Mi dyukum nyama

Mi nyam mam ne nyan

Aforon dyema, Aforon dyema

Inzicht & filosofie: Ondanks historische strijd, moeite en fysieke beproevingen, zal volharding en positieve spirituele inzet uiteindelijk leiden tot zege en voorspoed voor het nageslacht.

3. AMBA LA LA LA LA LAY

Amba la la la la lay

Amba la la la la lay

Amba la la la la lay

Emeli van Kre

Inzicht & filosofie: De huidige mens ("Emeli") moet beseffen dat het individu uit het verleden — spiritueel verankerd in de dagnaam "Amba" (vrouw geboren op zaterdag) — de essentie en wijsheden van het leven met zich meedraagt.

4. APIAMBA

Apiaba tobi amba

Apiaba ben tuma

Apiaba tobi amba

Apiaba ben tuma

Inzicht & filosofie: (Luango-invloed; 'piaba' = groot/verheven). Een eerbetoon aan de vrouw ("amba") als de behouder, drager en beschermer van het menselijk leven en de voortdurende spirituele stroom.

5. AFYE, MI DAFYO

Afye, ê Mi dafyo, ô

Afye, ê Mi dafyo, ô

Ke mama, yu libi mi so din din din

Ke papa, yu libi mi so din din din

Afye, ô Mi dafyo, ô

Afye, ê Mi dafyo, ô

Inzicht & filosofie: Een emotionele klaagzang en smeking gericht aan de overleden ouders en eerbiedwaardige ouderen om het achtergebleven nageslacht niet hulpeloos achter te laten, maar hen bij te staan met hun kosmische wijsheid.

6. AY MI NO TAKI MI KAN DU

Ay mi no taki mi kan du

Ay mi no taki mi kan du

Ay mi no bari mi kan du

Ay mi no bari mi kan du

Oh mi no taki mi kan du

Ma mi kon fu proberi

Efu tongo sa kruderi 'a kondre

Inzicht & filosofie: Een aanroeping van diepe nederigheid en zelfreflectie. Men beroept zich niet op grootspraak of macht, maar zoekt via harmonieuze dialoog en zachte woorden naar verzoening binnen de gemeenschap.

7. DUNUN TINA

Dundun Tina

Dundun Tina

Dundun Tina

Mi sisa ofrena

Inzicht & filosofie: In momenten van absolute innerlijke rust en overgave treedt de mens in contact met de Almachtige (Anana) en vraagt om verlichting via de wijze voorouders uit het verste nageslacht.

8. GI MI LO

Gi mi lo

Gi mi lo memre mi na doyfi, ô

Ma na wa' odi mi kon bari dya, ê

Inzicht & filosofie: Een ootmoedige groet aan de eigen stam- en familielijn (lo). Het nageslacht nadert de voorouderlijke bron in alle eerbied om erkenning en spirituele bescherming af te smeken.

9. KON MI YANGA

Kon mi yanga mi bakriye,

Kon mi yanga batalew

Kon mi yanga mi bakriye,

Kon mi yanga batalew

Inzicht & filosofie: Aanvaarding van het menselijk lot en de levensopdracht. Alles in het universum vervult een specifieke functie; men dient het eigen pad met waardigheid en vreugde te bewandelen.

10. KOWRU WATRA

Kowru watra, ê

Soso kowru watra, ô

Kowru watra, ê

Soso kowru watra, ô

Kowru watra na krabasi

Wi kon iti na goron

F' te w'o nyan faro

Syen no musu kisi wi

Inzicht & filosofie: Rituele plengofferpsalm. Koel water uit de calebas (krabasi) wordt op de aarde (goron) gegoten ter zuivering van de geest. Het vraagt om spirituele reinheid en bescherming tegen maatschappelijke schande (syen).

11. MA MI DOFO

Ma mi dofo, ma dofo, mi dofo mi

Ma mi dofo, ma dofo, mi dofo mi

Mi yere, ô mi n' e kon

Mi yere, ô mi n' e kon

Syen moro mi, ô

Syen kiri suma pkin

Inzicht & filosofie: Een morele waarschuwing tegen onreine gedachten en kwaadwillige daden. Ethiek staat centraal: de schande en negatieve energetische gevolgen van misstappen vallen uiteindelijk terug op de eigen kinderen.

12. MI AFO (Mi Af' E Gwe)

Mi af' e gwe

Mi af' e gwe

Te y' go waka bun

Mi af' e gwe

Mi af' e gwe

Te y' go waka bun

Kowru winti sa tya' y' gwe

(Standaard Sranan orthografie:)

Mi Afo e gwe

Te yu e gwe

Te yu go, waka bun

Kowru winti sa tyari yu gwe

Inzicht & Filosofie: Klassieke uitvaartpsalm bij het afscheid van een eerbiedwaardige voorouder. Men wenst de ziel een behouden reis naar Samandow, gedragen door de milde, verkoelende bries (*kowru winti*) van Anana.

13. MI DOSA

Mi si Banya

Mi dosa

Mi banya

Mi dosa

Mi dosa

Mi dosa

Mi dey stari, ê

Mi dosa

Mi dey stari, ê

Mi dosa

Mi si banya

Mi dosa, mi dosa, mi dosa

Inzicht & filosofie: Een verheerlijking van de innerlijke leiding en intellectuele erfenis. De dagster (*dey stari*) symboliseert het goddelijke licht en de verlichting die door de voorouderlijke traditie (*banya*) wordt geschonken.

14. MI NA LEBAUMA

M' 'a lebauma

M' 'a lebauma

M' 'a lebauma

M' 'a lebauma

M' 'a lebauma

Ma tide neti m' o bar gi negre

Mi a lebauma

(Standaard Sranan orthografie:)

Mi na leba uma

Ma tide neti mi o bari

Inzicht & Filosofie: Aanroeping van de Leba-geest (de beschermer van wegen, erfgrenzen en reiniging). De zang maant de gemeenschap tot spirituele hygiëne en het opruimen van negatieve entiteiten.

15. OFRENA

Ofrena

Ofrena

Maria but' mi, ô

Ofrena

Inzicht & filosofie: Syncretische offerpsalm waarin katholieke Maria-devotie versmelt met Afrikaanse overgave. Het is een smeking om alomvattende genade en spirituele bescherming aan de scheppende Moederbron.

16. O MI YANSI GRE

O mi yansi gre

O mi yansi gre mi yaya

O mi yansi gre

O mi yansi gre mi yaya

Kriboysi m' e g' na mi yaya

O mi yansi gre

Kriboysi m' e g' na mi yaya

O mi yansi gre

(Standaard Sranan orthografie:)

Kriboysi mi e go na mi yaya

Inzicht & filosofie: Een zang van eerbetoon aan de verheven voorouderlijke moederfiguur (yaya). Men keert in tijden van spirituele nood terug naar de oorspronkelijke bron van inzichten en advies.

17. TE MI NO DE

Te mi no de

F' san w' e kar' kar' mi nen

Te mi no de

F' san w' e kar' kar' mi nen

Te mi o doro

Un' no m' way way mi nen

(Standaard Sranan orthografie:)

Te mi no de, fu san ede wi e kari mi nen

Te mi o doro, unu no musu way way mi nen

Inzicht & filosofie: Een dringende vermaning vanuit het voorouderrijk. Het heeft geen zin om de namen van de voorouders aan te roepen (kari nen) als men op aarde in onmin leeft. Eerbied voor de doden vereist oprechte broederschap onder de levenden.

18. TORINA

Torina, torina

Mata greto torina

Torina, torina

Mata greto torina

Sa greto na mi ma greto

Sawre, mawre

Inzicht & filosofie: (Sokopsalm met sterke Luango/Afrikaanse relict-frasering). Een gebed om beschutting tegen maatschappelijke en spirituele ondergang. Men vraagt de Almachtige om tegenspoed om te buigen naar harmonie.

19. UN NO YERE

U' no yere

Geng' e loy

Kar' mi afo k'moto

Na negre kondre

So wi kon begi wi afo

Soko, ê

Soko

Nyun gron

Unu memre den afo

Soko, ê

Soko

Nyun gron

(Standaard Sranan orthografie:)

Unu no yere gengen e loy kari mi afo komoto

Na negre kondre

Inzicht & filosofie: Het geluid van de bel (gengen) weerklinkt om de voorouders op te roepen uit het land van herkomst (negre kondre). Men vraagt hen neer te dalen op de "nieuwe grond" (nyun gron = Suriname) om het nageslacht bij te staan.

20. UN OPO

U' opo, u' opo, ê

U' opo, ê

U' opo noya

U' opo, u' opo, ê

U' opo gran suma, u' opo noya

U' opo, u' opo, ê

U' opo gran suma

Na wan tor' u' m' kon yere

(Standaard Sranan orthografie:)

Un opo, un opo, ê

Un opo, gran suma

Un opo noya

Un opo, unu opo, ê

Un opo, grani suma

Na wan tori unu musu kon yere

Inzicht & filosofie: *Oproep tot fysieke en spirituele opstanding. De gemeenschap wordt maanhartig opgeroepen om te gaan staan uit diep respect voor de geschiedenis en de lessen van de gran-suma (ouderen/voorouders).*

21. WI KON

Wi kon, wi kon dya

Wi kon, wi kon dya

Wi kon dya

A di wi kon

N' e w' e bar' na doti wan odi, ê

Bifo wi bar' libisma odi

W' e bar' a doti wan odi

Bifo libi suma odi, ê

Birt' o me bar odi, ê

Inzicht & filosofie: Protocollair openingsritueel. Voordat men groeten uitwisselt met de levende aanwezigen (libisma), brengt men allereerst eerbetoon aan de Aarde (a doti wan) en de daarin rustende voorouders.

22. YUN DOYFI

Yun' doyfi un' no mus' nya' ala masra sir' a dyar', ô

Yun' doyfi un' no mus' nya' ala masra sir' a dyar', ô

Memre den gran suma, ê

Pamure Doyfi, ô

Un' no mu' nyan masra sira dyar', ô (siri na a dyari)

Doyfi, ô Un' no mu' nyan masra sira dya' ri, ô (siri na dyari)

Ya

T' a lep', ô

U' ala sa nyan en

Inzicht & Filosofie: Metaforische les over duurzaamheid en erfgoed. De duiven (doyfi) mogen niet al het zaad in de tuin (siri na a dyari) opeten. Men moet niet alle middelen consumeren, maar bewaren en zaaien voor het nageslacht.

23. DEN DE NA DOROSEY

Den d' 'a dorosey

Den d' 'a dorosey

Den d' 'a dorosey

Den d' 'a doro

Un no yere gengen

Un no yere saka

Den d' 'a dorosey

Den d' 'a dorosey

Den d' 'a dorosey

Den d' 'a dorosey

Den d' 'a doro

Un' no yere binta

Un' no yere tutu

Un' no yere a gruma

Den d' 'a dorosey

Inzicht & Filosofie: Awareness-psalm. De spirituele hulp, de voorouders en de kosmische kennis staan al buiten aan de deur (den d' a dorosey). De mens is zich echter vaak niet bewust van hun aanwezigheid door een gebrek aan innerlijk gehoor voor de sacrale instrumenten (gengen, saka, tutu).

8. Conclusie

De sokopsalm overstijgt de grenzen van een historisch relict of een louter esthetisch muzikaal genre. Het is een levend, syncretisch monument waarin de complexe diaspora-geschiedenis van Afro-Surinamers muzikaal, linguïstisch en spiritueel is geconserveerd.

Door de harmonieuze symbiose van:

- West-Afrikaanse pentatoniek en antifonie,
- Islamitisch-lexicale relictten uit de Mande- en Hausa-handelsroutes,
- Christelijke psalmliturgie en heiligenverering,
- Morfo-fonologisch verheven Sranan-zangstructuren,

biedt de sokopsalm een sacrale ruimte waarin historisch trauma wordt getransformeerd tot spirituele veerkracht. Als afsluitende pijler van de Banya-cultuur en als kern van de voorouderverering (*kabra prey*) blijft de sokopsalm het ultieme voertuig voor troost, verzoening en de ononderbroken dialoog tussen de levenden en de *gran-afo*.

Literatuur

- Beltrán, G. A. (1946). *La población negra de México, 1519-1810*. Mexico-Stad: Fuente Cultural.
- Eersel, Ch. H. (2013). *Taal en Identiteit in Suriname*. Paramaribo: VACO.
- Eersel, Ch. H. (2015). *Religieuze dynamiek en cultuurverandering in de Afro-Surinaamse samenleving*. Lezingenserie Surinaamse Taalkunde.
- Hostman, F. W. (1850). *Over de beschaving van het neger-ras in Amerika*. Amsterdam: J.C. A. Sulpke.
- Jones, A. M. (1959). *Studies in African Music* (Vol. 1). London: Oxford University Press.
- Martinus-Guda, T. (2005). *Drie eeuwen Banya: De geschiedenis van een Surinaamse spreekoper*. Paramaribo: Stichting Yeyi.
- Stedman, J. G. (1796). *Narrative of a five years' expedition against the Revolted Negroes of Surinam*. London: J. Johnson.
- Stephen, H. J. M. (1986). *De Winti-religie: Een Afro-Surinaamse godsdienst in Suriname en Nederland*. Amsterdam: Karnak.
- Tauxier, L. (1932). *Religion, moeurs et coutumes des Agnis de la Côte d'Ivoire*. Paris: Paul Geuthner.
- Wooding, C. J. (1979). *Erimena: Een studie over de Winti-religie in Suriname*. Paramaribo: Vaco.
- Wüllschlägel, H. R. (1856). *Deutsch-Sranantongo Wörterbuch*. Löbau: J.A. Duroidt.
- Zaalman, J. (2006). *Abrema: Spirituele en filosofische aspecten van de Winti-religie*. Paramaribo: Stichting Abrema.